

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	1
Miksi kestävän kehityksen opettaminen on tärkeää jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?	3
Mitä on hyvä ottaa huomioon kestävän kehityksen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?	7
Kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda 2030 -toimintaohjelma)	9
Kestävän kehityksen osa-alueet	12
Sosiaalinen kestävä kehitys	13
Kulttuurinen kestävä kehitys	20
Ekologinen kestävä kehitys	23
Taloudellinen kestävä kehitys	27
Kestävän kehityksen muistilista.....	29
Sanataidekasvatus	31
Lähteet	32

Johdanto

Hienoa, että olet löytänyt Maapallon ystäviä kasvattamassa -oppaan pariin! Tässä oppaassa käsitellään kestävän kehityksen tavoitteita (Agenda 2030) varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kontekstissa. Opas on luotu helppokäyttöiseksi työkaluksi varhaiskasvatuksen ammattilaisille ja se tuo kestävän kehityksen konkreettiselle tasolle varhaiskasvatuksen arjessa.

Oppaan alussa pohditaan sitä, miksi kestävän kehityksen opettaminen on tärkeää jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä mitä ottaa huomioon kestävän kehityksen toteuttamisessa. Oppaassa teemaa avataan neljän kestävän kehityksen osa-alueen kautta. Nämä osa-alueet ovat sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen kestävä kehitys. Jokainen kestävän kehityksen osa-alue käsitellään varhaiskasvatus- ja esiopetuskontekstista käsin ja se tarjoaa konkreettisia vinkkejä, miten kestävä kehitys voi edistää. Oppaan lopussa on kestävän kehityksen muistilista, joka toimii kätevästi tiivistyksenä kestävästä kehityksestä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Opas on luotu osana Interpedian ”Kestävän kehityksen tiedot ja taidot päiväkodeissa ja esiopetuksessa” -hanketta (2023–2024). Hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa kasvatusalan ammattilaisten ja opiskelijoiden osaamista kestävän kehityksen teemoista ja kannustaa lapsia toimimaan kestävän kehityksen hyväksi. Lapsille

Oivaltavia hetkiä kestävän kehityksen parissa!

Ystävällisin terveisin Jenni ja Maija Interpedialta

Miksi kestävän kehityksen opettaminen on tärkeää jo varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

Kestävään kehitykseen on tärkeä tutustua varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa, sillä niiden opetussuunnitelmat perustuvat elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Varhaiskasvatus ja esiopetus ovat kuin maailma pienoiskoossa, ne eivät ole muusta maailmasta ja sen ilmiöistä irrallisia. Tästä syystä varhaiskasvatuksessa näkyvät laajasti erilaiset ilmiöt, asenteet ja käsitykset asioista. Pienet lapset ottavat herkästi vaikutteita lähiympäristöstään: perheeltään, sukulaisiltaan, ystäviltaan, harrastuksista ja mediasta. Ympäristöstä saadut vaikutteet muokkaavat merkittävästi lapsen, vasta rakentumassa olevaa, maailmankuvaa ja identiteettiä. Tästä syystä onkin tärkeää, että lapsen kasvuympäristö tarjoaa esimerkkejä luontoa ja ihmisiä kunnioittavasta kestävästä elämäntavasta.

Lapsi sosiaalistuu osaksi kulttuuriaan 3–7-vuotiaana, kun hän oppii lähiympäristönsä säännöt, normit sekä laajemmat asenteet ja käyttäytymistavat (Dunderfelt, 2011). Oppiessaan kulttuurinsa ja lähiympäristönsä säännöt, lapsi oppii myös, kuinka muiden kanssa toimitaan ja miten muita tulee kohdella. Sosialisoinnin prosessissa lapsi oppii jäsentämään maailmaa erilaisten luokitteluiden avulla, jotka helpottavat maailmassa toimimista. Lapsi oppii näin myös stereotyyppioista ja representaatioista sekä siitä, millaisia merkityksiä erilaiset asiat ja ilmiöt maailmassa saavat.

Stereotyyppit ovat yksinkertaistettuja ja yleistäviä kuvauksia erilaisista ryhmistä, eivätkä ne ota huomioon ryhmän jäsenten yksilöllisyyttä. Ne sisältävät uskomuksia ryhmään kuuluvien ihmisten ominaisuuksista, kuten luonteesta, käyttäytymisestä ja aikomuksista. (Bar-Tal, 1996; Helkama ym., 2004.) Sosiaaliset representaatiot ovat ihmisten välisiä jaettuja käsityksiä tai uskomuksia maailmasta ja ihmisistä. Näiden yleisesti jaettujen käsitysten avulla ihmiset voivat hahmottaa ja hallita ympäröivää maailmaa sekä toimia yhdessä. Sosiaaliset representaatiot luodaan vuorovaikutuksessa yhdessä muiden kanssa ja ne ovat jatkuvasti muuttuvia, koska sosiaalinen maailmamme on jatkuvasti muuttuva. (Pirttilä-Backman & Helkama, 2005.) Nämä opitut stereotyyppit ja representaatiot ohjaavat käyttäytymistämme sekä puheitamme ja siksi meidän tulisi olla niistä tietoisia.

Stereotyyppit ja representaatiot näkyvät myös varhaiskasvatustyössä. Lasten maailmankuvaa rakentaa se, miten erilaisista ryhmistä, ihmisistä ja ilmiöistä puhutaan ja millaista kieltä niistä käytetään. Merkitystä on myös sillä, miten erilaiset ihmiset, ryhmät ja ilmiöt ovat edustettuina varhaiskasvatustyössä, esimerkiksi kuvakirjoissa ja leluissa. Tämä vaikuttaa myös lapsen (sosiaalisen) identiteetin rakentumiseen, kun hän paikantaa itsensä tiettyihin ryhmiin ja alkaa sisäistää sitä, miten nämä ryhmät suhteutuvat muihin yhteiskunnan ryhmiin ja miten näistä ryhmistä puhutaan. Jos puhumme negatiiviseen sävyyn esimerkiksi kehittyvissä maissa olevista ruskeista ihmisistä, on sillä vaikutusta myös siihen, miten maahanmuuttajalapsen näkevät itsensä oman yhteisönsä jäsenenä.

On tärkeää, että varhaiskasvatustyö tarjoaa samaistumiskohteita eri kulttuuritaustoista oleville ihmisille ja tekee näkyväksi erilaisia kulttuureita, jolloin niiden ymmärtäminen helpottuu lapsen oman arkisen kokemuksen kautta. Jo 3–7-vuotiaat tunnistavat

ihmisten välillä erilaisuuksia, kuten ihon värin, sekä näihin eroihin liittyviä ennakkoluuloja ja tunnereaktioita. Lapset oppivat näitä asenteita ja ennakkoluuloja ympäristöstään sekä aikuisten puheesta. Tästä syystä nämä ikävuodet ovat merkittävässä roolissa siinä, että lapselle kehittyy positiivinen asenne erilaisuutta kohtaan. (Wilson, 2014.)

Kun lapsi on ensin oppinut oman kulttuurinsa tavat ja uskomukset, pystyy hän oppimaan myös muista kulttuureista sekä ymmärtämään oman lähiympäristönsä yhteyttä ympäröivään maailmaan. Lapset alkavat ymmärtää hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän väliset erot 3–6-vuotiaana. Tässä ikävaiheessa lapsi myös kykenee aikuisen tuella miettimään omien ja toisten tekojen seurauksia. (Güzin Topcu & Demircioğlu, 2018; Juusola, 2021; Oxfam, 2015). Tästä syystä on tärkeää, että jo varhaiskasvatusikäisille opetetaan vastuuntuntoa sekä kannustetaan toimimaan oman lähiympäristönsä hyväksi. Lapset oppivat parhaiten kantamaan vastuuta oman kokemuksensa ja ikätasoisten tehtävien kautta.

Empatia on yksi maapallon ystävän tärkeimmistä ominaisuuksista. Empatian kehitykselle keskeistä on mallioppiminen; jos lapsi saa itse kokea empatiaa ja näkee, kun sitä kohdistetaan hänen ympärillään oleviin ihmisiin, hän oppii jäljittelemään tätä toimintaa (Juusola, 2021). Empatiataitojen kehittyessä lapsi pystyy asettumaan toisten ihmisten asemaan esimerkiksi tarinoiden avulla ja oppimaan muiden maiden lasten realiteeteista. Kun ymmärrys maailmasta ja erilaisista todellisuuksista lisääntyy, kasvaa myös lapsen halu toimia yhdenvertaisemman maailman hyväksi. (Güzin Topcu & Demircioğlu, 2018; Juusola, 2021; Oxfam, 2015.)

Lapsen maailmankuva, moraalikäsitys sekä identiteetti muovautuvat jo varhain. Kun lapsi saa moninaista tietoa maailmasta, luonnosta, ihmisistä ja kulttuureista sillä on vaikutusta siihen, miten lapsi maailmaa ja muita ihmisiä katsoo sekä minkä asioiden puolesta hän haluaa toimia. Varhaiskasvatusympäristöllä on, vanhempien ja huoltajien esimerkin lisäksi, merkittävä rooli siinä, millaisten linssien läpi lapsi maailmaa katsoo. Parhaassa tapauksessa varhaiskasvatus ja esiopetus tukevat kestäväää elämäntapaa, lisäävät empatiaa ja moninaisuuden kunnioitusta sekä kannustavat ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Maapallon ystäväksi kasvamisessa sekä kestävään kehityksen opettamisessa, globaalikasvatus toimii hyvänä välineenä, tarjoten lapsille erilaisia näkökulmia tarkasteltavaksi.

Mitä on hyvä ottaa huomioon kestävästä kehityksen edistämisestä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

Parhaimmillaan koko varhaiskasvatustyksikkö ymmärtää kestävästä kehityksen tärkeyden ja on sitoutunut sen edistämiseen omassa työssään. Jotta varhaiskasvatustyksikössä voidaan edistää kestävästä kehitystä, tulisi kaikkien kasvattajien tietää, mitä kestävä kehitys pitää sisällään ja mitä eri käsitteet tarkoittavat. Ymmärtämällä keskeiset käsitteet, kuten moninaisuus, osallisuus, yhdenvertaisuus, ilmastonmuutos ja tasa-arvo, samalla tavalla, on niiden edistäminen yhdessä mahdollista. On muistettava huomioida, että kestävä kehitys ja sen osa-alueiden on toteuduttava sekä kasvattajien että lasten keskuudessa.

Kestävästä kehityksen toteuttamisessa on tärkeää huomioida kaikki kestävästä kehityksen osa-alueet sekä muistaa niiden keskinäisriippuvuus toisistaan. Kaikkien osa-alueiden huomiointi on tärkeää, jotta kestävä kehitys voi edistyä. Konkreettinen suunnitelma kestävästä kehityksen edistämiseksi auttaa sen toteutumista. Suunnitelman voi sisällyttää vuosikelloon ja halutessaan sitoa sitä teemapäiviin, kuten tyttöjen oikeuksien päivä, koulutuksen päivä, lapsen oikeuksien päivä tai YK:n päivä. Kun kestävä kehitys näkyy konkreettisesti varhaiskasvatustyksikössä esimerkiksi oppimisympäristössä, säännöissä, toimintamalleissa, leluissa ja aktiviteeteissa, on sen toteuttamiseen myös matalampi kynnyks.

Henkilöstön on tärkeää tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvät mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatustyksikön arvoja, asenteita ja tapoja. Kasvattajien olisi tärkeää tiedostaa, millaisia arvoja ja asenteita he toiminnallaan, puheellaan ja non-verbaalisella viestinnällään välittävät lapsille. Non-verbaaliin viestintään kuuluvat esimerkiksi ilmeet, äänenpainot ja kehon asennot. Jos suullinen viestintä ja eleet ja ilmeet ovat ristiriidassa, silloin non-verbaalia viestintää uskotaan helpommin. Merkitystä on siis sillä mitä sanot, mutta myös sillä, miten sen sanot.

Kestävä kehitys pitää sisällään monimutkaisia ja vaikeitakin asioita, kuten köyhyys, joista olisi myös tärkeää voida keskustella lasten kanssa ikätasoisesti. Jotta lapselle voi puhua vaikeistakin asioista ja kohdata niiden lapsissa herättämiä tunteita ja ajatuksia, tulisi kasvattajan olla ensin tietoinen omista tunteistaan ja ajatuksistaan liittyen kestävästä kehitykseen ja sen ilmiöihin. (Juusola, 2021)

Kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda 2030 -toimintaohjelma)

Kestävä kehitys tarkoittaa kehitystä, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kestävä kehitys on paikallista, alueellista ja maailmanlaajuisista muutosta, joka ottaa huomioon maapallon resurssit. Vuonna 2016 voimaan astunut, YK:n jäsenmaiden yhdessä sopima, Agenda 2030 -toimintaohjelma ohjaa kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030. Toimintaohjelma koostuu 17 laajasta kestävän kehityksen tavoitteesta ja niiden 169 alatavoitteesta, joiden avulla kestävä kehitys pyritään edistämään. Kestävän kehityksen tavoitteet voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: taloudelliseen, ekologiseen, sosiaaliseen sekä kulttuuriseen kestäväan kehitykseen.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteena on edistää maailmanlaajuisia rauhaa sekä poistaa äärimmäinen köyhyys. Toimintaohjelma tähtää kestäväan kehitykseen, jossa ympäristö, talous ja ihminen otetaan tasavertaisesti huomioon. Äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja sukupuolten tasa-arvo ovat toimintaohjelman läpileikkaavia periaatteita ja vaikuttavat merkittävästi muiden tavoitteiden toteutumiseen. Ohjelman kantava periaate on myös, että ketään ei jätetä kehityksessä jälkeen. Tämä ajatus perustuu jakamattomiin ja yleismaailmallisiin ihmisoikeuksiin ja syrjimättömyyteen.

Kaikki toimintaohjelman kestävän kehityksen tavoitteet ja osa-alueet ovat toisistaan riippuvaisia, millä tarkoitetaan sitä, että

kestävän kehityksen edistyminen tai tilanteen huonontuminen jollakin osa-alueella vaikuttaa myös muihin kestävän kehityksen osa-alueisiin. Esimerkiksi edistämällä ekologista kestävyttä vaikuttamme myös sosiaalisen kestävyden eli ihmisten hyvinvoinnin toteutumiseen.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet ovat luonteeltaan universaaleja, mikä tarkoittaa sitä, että kestävän kehityksen edistäminen koskee kaikkia ihmisiä kaikkialla. Valtioilla ja kansainvälisillä toimijoilla on suuri vastuu, mutta myös jokaista meitä yksilöä tarvitaan, jos haluamme saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Vaikka kestävän kehityksen tavoitteet ja teemat ovat suuria, voivat myös jo varhaiskasvatukseen lapset, omilla pienillä teoillaan, osallistua kestävän kehityksen toteutumiseen. Seuraavaksi tarkastelemme kestävän kehityksen neljää osa- aluetta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

(Lähde: YK-liiton internetsivut)

Kestävän kehityksen osa-alueet

SOSIAALINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Määritelmä: Sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja hyvinvoinnin edellytysten siirtymistä sukupolvelta toiselle. Sosiaalinen kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on lasten vuorovaikutus-, tunne- ja empatiataitojen sekä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, osallisuuden ja yhteisöllisyyden sekä vaikutusmahdollisuuksien edistämistä.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet:

1 EI KÖYHYTTÄ
Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.

2 EI NÄLKÄÄ
Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA
Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

4 HYÖN KOULUTUS
Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

5 SUKUPOILOTEN TASA-ARVO
Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

10 ERÄARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN
Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

Tärkeitä termejä:

Yhdenvertaisuus:

Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Tasa-arvo:

Tasapuolinen kohtelu kaikille, samat resurssit ja mahdollisuudet kaikille. Suomessa tasa-arvoa ajatellaan etenkin sukupuolten välisenä tasa-arvona ja syrjimättömyytenä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Moninaisuus:

Eli diversiteetti koostuu useista eri ominaisuuksista ja rooleista, jotka tekevät ihmisestä ainutlaatuisen. Moninaisuus on meissä kaikissa. Moninaisuuden huomioiminen on sitä, että ihmiseen kuuluvia ominaisuuksia ja eroja kunnioitetaan turvallisessa ja myönteisessä ilmapiiressä.

Osallisuus:

Yksilön tasolla osallisuus ilmenee kokemuksena, joka syntyy, kun ihminen tuntee kuuluvansa itselle merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Yhteisössä osallisuus ilmenee jäsenten keskinäisenä arvostuksena ja luottamuksena sekä mahdollisuutena vaikuttaa yhteisössään.

Miten sosiaalista kestävää kehitystä voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

HYVINVOINTI

- **Yksikön turvallinen ilmapiiri:**
  - o Luodaan yhdessä yksikköön turvallinen ilmapiiri lapsille, kasvattajille, huoltajille ja vanhemmille.
  - o Turvallinen ilmapiiri syntyy, kun kaikki saavat olla oma itsensä ja ihmiset kohtelevat toisiaan ystävällisesti ja kunnioittavasti.
  - o Turvallisessa yksikössä vuorovaikutus on ystävällistä ja se lähtee halusta ymmärtää toista ihmistä, erilaisuuksistamme huolimatta.
- **Ulkoillaan ja liikutaan monipuolisesti:**
  - o Tarjotaan lapsille monipuolisia mahdollisuuksia liikkua ja käyttää kehoaan.
  - o Tarjotaan lapsille mahdollisuuksia kokeilla uusia liikunnallisia juttuja sekä opetella uusia taitoja.
  - o Vietetään aikaa luonnossa, joka tukee lasten hyvinvointia.
- **Tutustutaan ruuan alkuperään ja terveelliseen ruokavalioon:**
  - o Arvostetaan ruokaa, jota saamme syödä, kiittämällä ruoasta aina aterian jälkeen.
  - o Tutustutaan siihen, mistä ruoka on tullut.
  - o Kerrotaan lapsille, millaista on terveellinen ruoka.
  - o Opetetaan lapsille, miten ruoka vaikuttaa hyvinvointiin (esim. kun on syönyt, olo on virkeä).
- **Järjestetään aikaa rauhoittumiselle, levolle ja unelle:**
  - o Pyritään tarjoamaan lapsille rauhallisia hetkiä, jolloin voi laskea kierroksia, esimerkiksi lukuhetkinä, meditaatiohetkinä, soittamalla rauhallista musiikkia yms.
  - o Järjestetään rauhallinen tila, jossa lapset voivat levätä ja nukkua.

YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO

- **Kohdellaan kaikkia yhdenvertaisesti:**
  - o Toimitaan kaikkia kohtaan yhdenvertaisesti, heidän erilaisista luonteenpiirteistään, tavoistaan, ulkonäöstään, uskonnostaan, (etnisestä) taustastaan ja kielestään huolimatta.
  - o Annetaan kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet tulla kuulluiksi ja nähdyiksi.
  - o Kasvattaja: tiedosta omat ennakkoluulot ja asenteesi sekä niiden vaikutukset omaan käyttäytymiseesi ja puheeseesi.
  - o Älä oleta asioita ihmisistä, kulttuureista ja ryhmistä, vaan haasta rohkeasti tietosi ja ole valmis omaksuma uutta tietoa.
- **Puututaan kaikkeen syrjintään ja kiusaamiseen:**
  - o Puututaan välittömästi kaikkeen kiusaamiseen ja syrjintään, kuten rasismiin.
  - o Hiljeneminen tai se, ettei asiaan puututa antaa viestin, että syrjivä käytös on sallittua.
  - o Ennaltaehkäistään rasismia ja kiusaamista luomalla yksikössä yhteiset pelisäännöt näiden tilanteiden varalta.
  - o Syrjintä/kiusaamistilanteissa toimiminen: on tärkeää, että tilanne rauhoitetaan, selvitetään, mitä on tapahtunut ja kerrotaan lapsille ja ettei syrjivä käytös ole oikein. Tärkeää on myös kertoa, miltä syrjintä sen kohteesta tuntuu.
  - o Jos lapsi on kokenut kiusaamista/syrjintää, on tärkeää, ettei lapsi jää kokemuksensa kanssa yksin, tilanne puretaan lapsen kanssa ja että hän saa kokemuksen, ettei hänessä ole mitään vikaa tai mitään väärää.

- **Puretaan sukupuolistereotypioita:**

- o Selitetään lapsille, mitä tasa-arvo tarkoittaa.
- o Opetetaan lapsille, että kaikki ovat samanarvoisia sukupuolesta riippumatta.
- o Puututaan stereotyyppisiin käsityksiin sukupuolesta (värit, harrastukset, ammatit, kiinnostuksen kohteet, vaatteet, ulkonäkö).
- o Kerrotaan lapsille, että tytöt ja pojat voivat harrastaa ja tykätä samoista asioista (eikä ole olemassa vain poikien tai vain tyttöjen juttuja).
- o Puututaan tyttöjä tai poikia kohtaan ilmenevään vähättelyyn (esim. tytöt eivät pysty, pojat eivät osaa yms.)

- **Kunnioitetaan moninaisuutta ja erilaisuutta:**

- o Erilaiset kulttuurit ja ihmiset edustettuina leluissa, kirjoissa, kuvissa, videoissa ja leikeissä. Tämä tarjoaa lapsille samaistumiskohteita sekä tuo nähdyn tulon kokemuksia.
- o Tutustutaan yhdessä ryhmän kanssa eri puolilla maailmaa ja Suomessa eläviin ihmisiin esimerkiksi kirjallisuuden, musiikin, juhlien, videoiden, leikkien ja kielten avulla.
- o Kerrotaan lapsille, että ihmisten elämät ovat erilaisia eri puolilla maailmaa (myös Suomessa), esim. taloudellisesti, mahdollisuuksien kannalta ja että ihmisten lähtökohdat ovat hyvin erilaiset. Liittämällä empatiaa näihin tilanteisiin, lapset voivat oppia, miltä erilaiset elämäntilanteet voivat tuntua.
- o Tutkitaan yhdessä maailmankarttaa ja tutustutaan uusiin maihin ja kulttuureihin.
- o Voitte lähteä yhdessä maailmanympärimatkalle, johon Interpedian ”Kestävän kehityksen -tehtävärata on mahtava apuväline.
- o Opetetaan lapsille, että ihmisten erilaisuus on rikkaus ja voimme kaikki oppia toisiltamme.
- o Tarjoamalla lapsille erilaisia kokemuksia ja mahdollisuuksia oppia, heidän maailmankuvansa laajenee ja kehittyy.

VUOROVAIKUTUS- JA TUNNETAIDOT

- **Tunnetaitojen opettelu:**

- o Tutustutaan eri tunteisiin ja opetellaan nimeämään niitä.
- o Opetellaan käsittelemään tunteita ja missä kohtaa ne kehossa tuntuvat (esim. satujen ja leikin keinoin).
- o Kanssasäätelyn (eli toisen tunteen kannattelun) avulla opetetaan lapselle, miten tunteita käsitellään ja miten tunnemyrskyn voi rauhoittaa (esim. hengityksen, liikkeen tai kosketuksen avulla).
- o Opetetaan lapsille, että tunteet ovat viestintuojia; ne eivät ole hyviä tai pahoja, ne ovat vain tunteita.

- **Vuorovaikutustaidot:**

- o Puhutaan ja kohdataan toinen ihminen ystävällisesti ja kunnioittavasti.
- o Kunnioitetaan myös omaa itseä ja puhutaan myös itsestämme kauniisti.
- o Osoitetaan empatiaa muita kohtaan. Lapsi oppii empatiaa parhaiten, kun sitä kohdistetaan häneen itseensä ja kun hän näkee sitä ympäristössään. Empatiaa lapsi oppii myös, kun aikuinen selittää, miltä asiat voivat toisesta tuntua.
- o Opetellaan puhumaan kukin vuorollaan.
- o Opetellaan ilmaisemaan oma mielipide toisia kunnioittavasti ja muita loukkaamatta.
- o Opetellaan lempeää ja pehmeää kosketusta, esimerkiksi pehmoelujen avulla.
- o Opetellaan kunnioittamaan omia ja muiden kehollisia rajoja.

- **Kasvattajien oma käyttäytyminen ja viestintä:**

- o Puheessa käytetyt sanat eri ilmiöistä, ihmisistä, ryhmistä, kulttuureista, ominaisuuksista yms. vaikuttavat merkittävästi siihen, millaisia asenteita, mielikuvia ja tietoa ne lapsille maailmasta välittävät.
- o Elekielellä eli non-verbaalisella viestinnällä, on suuri vaikutus lapsiin, sillä lapset tulkitsevat paljon aikuisten ilmeitä, eleitä, äänenpainoja ja asentoja sekä tekevät tulkintoja niiden perusteella siitä, millaisia asiat, ihmiset tai ilmiöt ovat ja miten niihin suhtaudutaan.

OSALLISUUS

- **Luodaan kannustava ja innostava ilmapiiri:**
  - o Annetaan lapsille positiivista palautetta.
  - o Kunnioitetaan jokaisen yksilöllisiä tarpeita ja vastataan niihin.
  - o Tuetaan lasten erilaisia tapoja ja tahtia oppia.
  - o Huolehditaan, että jokainen lapsi, aikuinen ja huoltaja voi tuntea tulleen kohdatuksi päivittäin, keskittyvän ja läsnä olevan vuoro-vaikutuksen kautta.
- **Vaikuttamismahdollisuudet:**
  - o Tuetaan lasten uteliaisuutta ja tartutaan lasten aloitteisiin.
  - o Järjestetään lapsille mahdollisuuksia kertoa oma mielipiteensä ja tulla kuulluksi.
  - o Varmistetaan, että lapset voivat vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.
  - o Osallistetaan vanhempia ja huoltajia mukaan varhaiskasvatuksen arkeen.

Pssst!
Maapallon ystävät
-materiaalipaketin tehtävät

1 2 3 4 5 10

käsittelevät sosiaalista
kestävää kehitystä.

KULTTUURINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Määritelmä: Kulttuurinen kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa on erilaisten kulttuurien ja perinteiden arvostamista, näkyväksi tekemistä ja kunnioittamista. Siihen kuuluu lasten kulttuuri-identiteetin vahvistamista, moninaisuuden ymmärtämistä sekä tapojen, arvojen ja perinteiden siirtämistä sukupolvelta toiselle.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet:

Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.

Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Tukea vahvemmin kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

Miten kulttuurista kestävä kehitys voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

OIKEUDENMUKAISUUS, RAUHANOMAISUUS JA YHTEISTYÖ

- o Toimitaan kaikkia kohtaan reilusti ja oikeudenmukaisesti.
- o Selvitetään ryhmässä syntyvät riidat ja erimielisyydet.
- o Opetellaan toimimaan kunnioittavasti yhdessä.
- o Kerrotaan lapsille, kuinka yhteistyö on monen tavoitteen saavuttamisen kannalta välttämätöntä (esim. päiväkodin ilmapiiriin vaikuttaa kaikkien toiminta).
- o Rakennetaan yhteisöllisyyttä ryhmän sisällä, yksikössä ja vanhempien ja huoltajien keskuudessa esimerkiksi tapahtumien avulla.

KIELET, KULTTUURIT JA PERINTEET

- **Kulttuurien ja kielten moninaisuuden kunnioittaminen:**
  - o Kunnioitetaan ja huomioidaan kulttuurien, kielten, tapojen ja perinteiden monimuotoisuus.
  - o Ollaan valmiita oppimaan uutta muista kulttuureista.
  - o Tuetaan eri kulttuurien edustajien välistä vuoropuhelua ja puretaan väärinymmärryksiä.
  - o Järjestetään oman ryhmän/yksikön yhteisöllisyyttä tukevia tapahtumia, joista osa on myös perheille yhteisiä.
- **Kielet, kulttuurit ja katsomukset näkyvät oppimisympäristössä:**
  - o Ollaan kiinnostuneita ryhmässä olevista lapsista ja heidän kulttuureistaan, kielistä, katsomuksista, tavoista sekä perinteistä.
  - o Tutustutaan yksikössä/ryhmässä oleviin kulttuureihin esimerkiksi perheissä vietettyjen juhlien, musiikin tai kirjallisuuden avulla.
  - o Opetellaan eri kulttuurien juhlapyyhiä ja perinteitä videoiden ja kirjallisuuden avulla.
  - o Anna lapsen olla oman kulttuurinsa asiantuntija – ole utelias ja avoin.
  - o Huomio myös suomalaisen kulttuurin moninaisuus: alueelliset erot esim. itäsuomalaisessa ja pohjoissuomalaisessa kulttuurissa.
  - o Jokaisessa perheessä on ns. valtakulttuurin lisäksi oma kulttuurinsa ja omat perinteensä.
- **Lapsen oikeus kieleen, kulttuuriin, tarinoihin ja taiteeseen:**
  - o Lapsella on oikeus kokea kulttuuria: tarinat ja lukeminen, kirjastot, taidenäyttelyt, elokuvat, musiikki ja arkkitehtuuri sekä perinteisiin liittyvä toiminta tukevat tätä oikeutta.
  - o Lapsella on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin ja oppia lisää omista juuristaan.
  - o Lapsella on myös oikeus olla itse kulttuurin tuottajana; mielikuvituksen käyttäjänä ja tarinoiden ja muiden kirjallisten tuotosten tuottajana.
  - o Sanataidekasvatus tarjoaa hyvän tavan lapselle olla tekstien, tarinoiden ja lorujen luoja.
  - o Lapsen vahvat ja monipuoliset kielelliset taidot auttavat häntä vuorovaikuttamaan paremmin myös muiden ihmisten kanssa.

LAPSEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN

- **Tuetaan lapsen identiteetin rakentumista:**
  - o Identiteetti on ihmisen yksilöllinen käsitys itsestään.
  - o Identiteetti muovautuu läpi elämän: kokemuksemme sekä ryhmäjäsenyytemme vaikuttavat kulloinkin määrittelemäämme identiteettiimme.
  - o Identiteetti on myös liukuva; esimerkiksi maahanmuuttajalapsi voi määritellä itsensä sekä suomalaiseksi että oman kulttuurinsa edustajaksi.
  - o On tärkeää, että olemme kiinnostuneita ja avoimia niille määriteltyille, jotka lapset itselleen antavat, emmekä määrittele heitä omien käsitystemme mukaan.
- **Vahva kulttuuri-identiteetti tukee hyvää vuorovaikutusta:**
  - o Kun lapsi oppii omasta kulttuuristaan, myös hänen kulttuuri-identiteettinsä vahvistuu.
  - o Tärkeää on myös, että lapsi kokee olevansa osa ympäröivää kulttuuria ja voivansa vaikuttaa siihen (ja sen rakentamiseen).
  - o Kulttuuri-identiteettiä tukeva kasvatus auttaa lasta arvostamaan omaa kulttuuriaan ja suhtautumaan siihen positiivisesti. Näin se tukee myös lapsen itsetuntoa ja opettaa erilaisuuden ymmärtämistä.
  - o Kun lapsen kulttuuri-identiteetti on vahva, se auttaa häntä toimimaan muiden eri kulttuurien edustajien kanssa.

Pssst!
Maapallon ystävät
-materiaalipaketin tehtävät

11 16 17

käsittelevät kulttuurista
kestävää kehitystä.

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Määritelmä: Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä ihmisten toimintojen sopeuttamista maapallon luonnonvarojen riittävyyteen ja luonnon sietokykyyn.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa ekologisesti kestävä kehityksen opettaminen on lasten tietoisuuden lisäämistä ympäristöasioista ja kestävästä toimintatavoista. Ekologinen kestävä kehitys on myös luonnon kunnioittamisen opettamista, lapsen luontosuhteen vahvistamista ja lapsen ymmärryksen lisääntymistä siitä, että maapallon hyvinvointi vaikuttaa meidän kaikkien hyvinvointiin.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet:

6 PUHRAA VEDEN JA SANITAATIO
Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA
Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

12 VASTUULLISTA KULUTUSTAMISTA
Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

13 ILMASTOTEKOA
Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

14 VEDENALAINEN ELÄMÄ
Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.

15 MAAPÄÄLLINEN ELÄMÄ
Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

Miten ekologista kestävä kehitys voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

LAPSEN YMMÄRRYKSEN LISÄÄMINEN LUONNOSTA

- **Arvostava luontosuhde:**
  - o Vahvistetaan lapsen luontosuhdetta oleilemalla luonnossa ja oppimalla tunnistamaan luonnossa olevia kasveja, eläimiä ja hyönteisiä.
  - o Lähiympäristö- ja luonto sekä vuodenaajat osana oppimisympäristöä ja oppimista.
  - o Kerrotaan lapsille eläinten, hyönteisten ja kasvien rooleista luonnossa (esim. pölyttäjät osana ruoantuotantoa).
  - o Opetetaan ettei luontoa ja meriä saa vahingoittaa: puista ei saa repiä oksia, luonnonvesiä ei saa liata eikä roskia saa heittää luontoon.
  - o Opettamalla lapsille, että luonto ja meret ovat eläinten koteja ja myös siksi niitä pitää suojella. Erilaiset videot ja kirjat ovat tässä toimivia välineitä.
  - o Opettamalla lapsille, mikä kaikkea metsät tarjoavat ihmisille: marjoja ja sieniä ja paikan rauhoittua, voivat lapset oppia arvostamaan luontoa.
  - o Käyttämällä esim. marjoja ja sieniä leipomisessa ja ruoanlaitossa, luonnon hyödyt konkretisoituvat.
  - o Puutarhanhoito ja kukkien sekä yrttien viljely tuo luontoa lähemmäksi lapsia ja vahvistaa luontosuhdetta.
- **Ilmastonmuutos ja luonnon hyvinvointi:**
  - o Kerrotaan lapsille, että ilmastonmuutos tarkoittaa sitä, että maapallon lämpötila nousee liian korkeaksi ja se aiheuttaa ongelmia ihmisille, eläimille ja luonnolle.
  - o Kerrotaan lapsille, että maapallo on kaikkien ihmisten, eläinten ja kasvien yhteinen koti. Jos maapallo voi huonosti, se vaikuttaa meihin kaikkiin.
  - o Luodaan lapsille toivoa kertomalla, että jo pienillä teoilla voimme vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja maapallon hyvinvointiin.

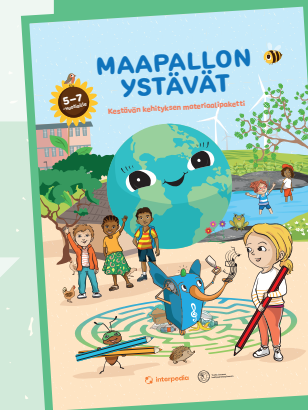
- o Kerrotaan lapsille, että meitä kaikkia tarvitaan pitämään huolta luonnosta ja yhdessä voimme saada aikaan isoja asioita.
- o Kerrotaan lapsille, että jo pienet teot auttavat luontoa: ettemme heitä roskia luontoon, valitsemme ympäristöystävällisen tavan liikkua (kuten pyörä tai juna) ja välttämämme ruokahävikkiä.
- o Luetaan lapsille kirjoja aiheesta, jotta aihe tulee lähemmäksi ja konkreettisemmaksi.
- o Annetaan lasten osallistua ympäristöä tukeviin tekoihin ja tehdään siitä mahdollisimman helppoa.

LUONNON RESURSSIEN KUNNIOITTAMINEN

- **Veden järkevä käyttö:**
  - o Opetetaan lapsille, kuinka elintärkeä asia vesi on kaikelle elämälle (esim. kuinka ihmiset, kasvit ja eläimet tarvitsevat sitä elääkseen).
  - o Opetetaan lapsille, mihin kaikkeen vettä tarvitaan ja demonstroidaan se konkreettisesti esimerkiksi ämpärin tai litran tölkin avulla.
  - o Opetetaan lapsille keinoja vähentää vedenkulutusta esim. sulkeamalla hana hiusten tai hampaiden pesun ajaksi.
  - o Havainnollistetaan veden kiertokulkua ja muita luonnonilmiöitä erilaisin leikillisin tiedemenetelmin; hyödyntäen esimerkiksi pakkassäätä, lunta, auringonvaloa tai -lämpöä.
  - o Kerrotaan lapsille, kuinka epäpuhdas vesi vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin.
- **Sähkön järkevä käyttö:**
  - o Opetetaan lapsille, mihin kaikkeen sähköä tarvitaan (esim. lämmitys, liikkuminen, ruoanvalmistus ja pyykinpesu).
  - o Opetetaan lapsille, kuinka energiaa voi säästää (esim. sammuttamalla turhat valot, pienentämällä lämmitystä tai sammuttamalla sähkölaitteet).
  - o Kerrotaan lapsille ympäristöystävällisistä energiamuodoista (kuten vesi- ja tuulivoima).
  - o Kerrotaan lapsille, kuinka kävely, pyöräily tai junan valitseminen ovat ympäristötekoja.

KIERRÄTTÄMINEN JA VASTUULLINEN KULUTTAMINEN

- o Opetetaan lapsia tunnistamaan jätteet ja kierrättämään ne asianmukaisesti.
- o Opetetaan lapsille, että on tärkeää kierrättää, jotta luonnon resursseja säästyy, kun raaka-ainetta ei tarvitse ottaa uudelleen luonnosta.
- o Kerrotaan lapsille, mitä kierrätetyistä materiaaleista voidaan tehdä (esim. kierrätetystä muovista tehdään ostoskasseja, leluja ja tiski-harjoja).
- o Tehdään kierrättämisestä mahdollisimman helppoa ja hauskaa lapsille (esim. lapset ovat supersankareita, kun auttavat luontoa kierrättämällä).

Pssst!
Maapallon ystävät
-materiaalipaketin tehtävät

6 7 12 13 14 15

käsittelevät ekologista
kestävää kehitystä.

TALOUDELLINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Määritelmä: Taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen eikä luonnonvarojen liialliseen käyttöön. Varhaiskasvatuksessa taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa taloudellisesti tasapainoisen elämäntavan, rahan arvon ja säästämisen opettamista lapsille, ympäristöä kunnioittaen.

Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet:

8 HIIVÄKASVUSTA
TUOTOILLA
TALOUSKASVUA
Edistää kaikkia koskevaa kestäväää talouskasvua, täyttää ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

9 KESTÄVÄÄ
TEOLLISUUTTA,
INNOVAATIOITA JA
INFRASTRUKTUURIA
Rakentaa kestäväää infrastruktuuria sekä edistää kestäväää teollisuutta ja innovaatioita.

Miten taloudellista kestäväää kehitystä voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa?

KESTÄVÄ TAVAROIDEN JA LELUJEN KÄYTTÖ

- o Kunnioitetaan ja pidetään huolta leluista, kirjoista, peleistä yms.
- o Korjataan rikkoutuneet lelut ja tavarat.
- o Käytetään säästeliäästi erilaisia materiaaleja.
- o Valitaan leluja ja materiaaleja, joiden materiaalit ovat kestäviä ja ympäristöystävällisiä.
- o Käytetään kierrätysmateriaaleja ja askartelussa ja muissa leikeissä.
- o Käytetään luonnosta löytyviä käpyjä, maahan pudonneita lehtiä tai kukkia askartelussa.
- o Keksitään rikkoutuneille tavaroille uusia käyttötarkoituksia.
- o Vaihdetaan leluja eri päiväkotij- ja esiopetusryhmien välillä.

RAHAN ARVON OPETTAMINEN LAPSILLE

- o Pohtikaa yhdessä, mihin kaikkeen rahaa tarvitaan elämässä (asuminen, ruoka, harrastukset, hyvinvointi, matkustaminen yms.).
- o Rahan arvon opettaminen lapsille: rahan eteen täytyy tehdä töitä ja on hyvä punnita, mihin rahaa käyttää ja miten sitä käyttää.
- o Kohtuullisuuden ja säästeliäisyyden opettaminen lapsille: on eri asia oikeasti tarvita jokin tavara tai vaate kuin haluta jokin tavara tai vaate.
- o Erilaiset kauppaleikit ja tehtävät, joissa lapset laskevat ”kolikoita” ja ”seteleitä”, opettaa heille rahan arvon ymmärtämistä ja tekee siitä konkreettisempaa.
- o Arvostamalla aineettomia asioita, opetetaan lapsille, mitä kaikkea mukavaa ja ilahduttavaa voi tehdä ilmaiseksi (esim. ihastella auringonlaskua, leikkiä ystävän kanssa yms.).
- o Vierailut esimerkiksi kirjastoihin, opettavat ettei kaikkea tarvitse ostaa omaksi vaan tavaroita voi lainata.

ERI AMMATTEIHIN JA TYÖTEHTÄVIIN TUTUSTUMINEN

- o Puhutaan arvostavasti erilaisia ammattiteista ja niiden edustajista.
- o Kerrotaan lapsille, millaisia erilaisia taitoja eri työtehtävissä tarvitaan (esim. opettaja, roska-autonkuljettaja, lentäjä, sairaanhoitaja yms.).
- o Opetetaan lapsille, kuinka tärkeä rooli eri ammattien harjoittajilla on siinä, että kaikki elämässämme toimii, on siistiä, pääsee päiväkotii/esikouluun, voimme ostaa ruokaa, yms.
- o Kerrotaan lapsille, että työolot ja työpäivät ovat erilaisia eri puolilla maailmaa.
- o Tutustutaan kirjallisuuden kautta eri ammattiteihin ja työntekoon.

Pssst! Maapallon ystävät
-materiaalipaketin tehtävät
käsittelevät taloudellista kestäväää kehitystä.

8 9

Kestävän kehityksen muistilista

- Keskustelkaa tiimissä kestävän kehityksen termistöstä ja pohtikaa, miten kaikki ymmärtävät eri käsitteet.
- Laatikaa yksikössänne yhdessä suunnitelma kestävän kehityksen toteuttamiseksi, mihin kaikki sitoutuvat.
- Pitäkää kestävän kehityksen teema visuaalisesti esillä, jotta sen tärkeys muistetaan (esim. juliste seinälle).
- Voitte liittää kestävän kehityksen teemojen opettamista erilaisiin teemapäiviin: kuten lapsen oikeuksien päivä, tyttöjen oikeuksien päivä tai YK:n päivä.
- Kiinnittäkää huomiota käyttämäänne kieleen ja non-verbaaliin viestintään – millaista maailmankuvaa ne välittävät?
- Varmistakaa, että erilaiset kulttuurit ja ihmiset ovat edustettuina leluissa, kirjoissa, kuvissa, videoissa ja leikeissä.
- Puuttukaa aina ja välittömästi kaikenlaiseen syrjintään, rasismiin ja kiusaamiseen.
- Huomioikaa ja kunnioittakaa kulttuurien, kielten, tapojen ja perinteiden monimuotoisuutta.
- Älkää olettako asioita ihmisistä, kulttuureista tai ilmiöistä – kysykää rohkeasti ja olkaa avoimia uudelle tiedolle.
- Selvittäkää riidat ja erimielisyydet, kun niitä ilmenee.

- Opetelkaa tekemään yhteistyötä erilaisten tavoitteiden saavuttamiseksi (esim. kierrätys).
- Kysykää ja kuunnelkaa lasten mielipidettä asioissa, jotka koskevat heitä itseään.
- Tehkää kierrättämisestä ja ympäristöystävällisyydestä mahdollisimman helppoa ja hauskaa.
- Kiinnittäkää huomiota veden ja sähkön säästämiseen arjessa.
- Tehkää luontoretkeä ja tutustukaa kasveihin ja eläimiin - se vahvistaa lasten luontosuhdetta.
- Opettakaa kunnioittavaa asennetta luontoa, eläimiä ja muita ihmisiä kohtaan.
- Muistakaa esimerkin voima!
- Muistakaa, että kestävä kehitys toteutuu jo pienissä teoissa!

Kasvattaja:
Muista, kuinka paljon
jo teet kestävän
kehityksen eteen!

Kiitos, että olet
mukana kasvattamassa
maapallon ystäviä!

Sosiaalista ja kulttuurista kestävästä kehitystä voidaan edistää sanataidekasvatuksen avulla.

Mitä on sanataide ja sanataidekasvatus?

Sanataide on luovaa, kielellistä ilmaisua: taiteenala, jossa kieli ja mielikuvitus kohtaavat. Se on myös yhteisöllinen, soveltava ja monialainen taidekasvatuksen laji, joka ammentaa innoituksensa tekstien ja tarinoiden maailmasta.

Sanataiteessa tuotetaan monipuolisesti erilaisia tekstejä, tutustutaan kirjoihin, tarinoidaan, lorutellaan, taiteillaan, runoillaan, esitetään ja leikitään kielellä. Sanataidekasvatuksen avulla opitaan toimimaan tekstien parissa ja tutustutaan kirjallisuuden taiteenalaan ja sen keskeisiin käsitteisiin.

Sanataidekasvatus perustuu monilukutaitoon ja laajaan tekstikäsitukseen, joiden mukaan tekstejä voidaan tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, visuaalisessa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Sanataiteen opetuksen tärkeimpiä lähtökohtia ovat ilo, leikki ja kokemuksellisuus.

Sanataidekasvattaja Pia Krutsin

Pssst!
Maapallon ystävät
-materiaalipaketin tehtävät

10 11

pohjaavat sanataidekasvatukseen.

LÄHTEET:

Bar-Tal, D. (1996). Development of social categories and stereotypes in early childhood: The case of “the Arab” concept formation, stereotypes and attitudes by Jewish children in Israel. *International Journal of Intercultural Relations*, 20, 341–370.

Dunderfelt T. (2011): *Elämänkaaren psykologia*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Güzin Topcu, Z. & Demircioğlu, H. (2018): *Integration of Global Citizen Education to Early Childhood Education*. ResearchGate.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind K. (2004): *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Juusola, A. (2021): *Jutellaanko? Miten käsitellä lapsen kanssa vaikeita asioita*. Helsinki: Kirjapaja.

Oxfam (2015): *Education for Global Citizenship. A Guide for schools*. UK.

Pirttilä-Backman, A-M., & Helkama, K., (2005): *Serge Moscovici, Sosiaaliset representaatiot*. Teoksessa *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*. Hänninen, Vilma, Partanen Jukka & Ylijoki Oili Helena (toim.) Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus.

Wilson, J. (2014): *Race Representations in Children’s Picture Books and Its Impact on the development of Racial Identity and Attitudes*. Western Washington University.

YK-liitto: *Kestävä kehitys*. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>.

Luettu 13.2.2025.

Interpedia ry on voittoa tavoittelematon ja sitoutumaton, lapsen oikeuksia ja suojelua kansainvälisesti edistävä suomalainen asiantuntijajärjestö. Toimialoinamme ovat kehitysyhteistyö ja globaalikasvatus sekä kansainvälinen adoptio. Työtämme ohjaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Työskentelemme sen puolesta, että jokaiselle lapselle kuuluva oikeus hyvään ja turvallisuuteen toteutuisi mahdollisimman monen kohdalla.

Opas on tuotettu Interpedian **Kestävän kehityksen tiedot ja taidot päiväkodeissa ja esiopetuksessa** -globaalikasvatushankkeessa (2023–2024). Hanke on rahoitettu ulkoministeriön myöntämällä viestintä- ja globaalikasvatustuella. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kasvatustieteen ammattilaisten ja opiskelijoiden osaamista kestävän kehityksen teemoista ja kannustaa lapsia toimimaan kestävän kehityksen ja yhdenvertaisuuden edistäjinä.

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyöväroin

Tekijät: Jenni Ahde & Maija Björk

Kuvitus ja taitto: Terese Bast

Oppaan pedagoginen konsultointi:
varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja Suvi Korenius

Sanataidekasvatusta koskeva teksti:
sanataidekasvattaja Pia Krutsin

Julkaisuvuosi 2025

Psst! Täältä
löydät Interpedian
globaalikasvatuksen
materiaalipankin!

www.interpedia.fi | kummi@interpedia.fi

Interpedia ry | Maistraatinportti 4 A | 00240 Helsinki | 040 860 9264